

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W KIELCACH

Katalog wystawy

"Ziemia Kielecka w TYGODNIKU ILUSTROWANYM z lat 1859-1934"

ze zbiorów WBP w Kielcach

Kielce wrzesień 1988

Czytelnia Czasopism WBP ul. Pocieszka 17

<http://sbc.wbp.kielce.pl/>

Opracowanie scenariusza : Ewa Piotrowska

Wstęp do katalogu : Beata Kosela

Wybór materiałów z „Tygodnika Ilustrowanego” : zespół pracowników
Czytelni Czasopism WBP

Oprawa plastyczna : Edward Biela

47 WYD. WBP

Do użytku wewnętrznego

Wstęp

Z okazji Świętokrzyskich Dni Kultury postanowiliśmy zaprezentować naszym czytelnikom artykuły i ryciny dotyczące regionu kieleckiego wybrane z „Tygodnika Ilustrowanego” z lat 1859–1934. Jest to jedno z najciekawszych czasopism polskich XIX i pocz. XX wieku przejętych do zbiorów WBP w Kielcach z bibliotek podworskich. Posiadamy 75 roczników (w tym niestety część dekompletów) spośród 80, które się ukazały – wystawa jest więc również informacją o zasobach Czytelnicy Czasopism.

Historia „Tygodnika Ilustrowanego” sięga roku 1859. Czasopismo to powstało z inicjatywy Józefa Ungra – doświadczonego wydawcy i drukarza; pierwszym redaktorem został Ludwik Jenike. Popularny tygodnik społeczno-kulturalny był na wskroś nowoczesny zarówno pod względem formy zewnętrznej, jak i sposobu redagowania treści. Cechą wyróżniającą „Tygodnik Ilustrowany” na tle innych czasopism polskich była jego szata graficzna nie ustępująca analogicznym czasopismom zachodnioeuropejskim. Stronę tytułową ozdabiała okazała winieta przedstawiająca przeprawę przez most warszawski od strony Pragi, z widokiem na Krakowskie Przedmieście, Zamek Królewski i Stare Miasto. Każdy numer zawierał przeciętnie pięć drzeworytowych ilustracji na dobrym poziomie artystycznym. Ilustracje te były wykonywane w utworzonej dla potrzeb „Tygodnika” pracowni drzeworytniczej zatrudniającej ksylografów niemieckich a następnie wyszkolonych w tej sztuce Polaków. Dział artystyczny osiągnął wysoki poziom zwłaszcza w okresie kierownictwa Juliusza Kossaka (1862–1868). Ilustrowali m.in. W. Gerson, K. Pillati i M. i A. Gierymscy. Redakcja pisma pozyskała liczne grono stałych współpracowników oraz korespondentów krajowych i zagranicznych. Wśród nich byli: Józef Ignacy Kraszewski, Józef Korzeniowski, Ludwik Kondratowicz, Antoni Edward Odyniec, Narcyza Żmichowska, Deotyma, Lucjan Siemieński, Józef Szujski, Konrad Szajnocha. W początkowym okresie istnienia czasopismo posiadało wyłącznie profil

historyczno-archeologiczny. Odgradzanie się redakcji „Tygodnika Ilustrowanego” od wypadków dnia bieżącego nie dało się jednak utrzymać w tych czasach, gdy pojawiły się inne pisma o podobnym charakterze. Jenike stopniowo przeobraził program pisma. Pierwszym krokiem w tym kierunku było wprowadzenie w r. 1866 wiadomości wydawnictw kulturalnych za granicą. Z czasem powiększono dała artykułów społeczno-politycznych. Ostatecznie na treść pisma kładły się życiorysy wybitnych Polaków, korespondencje z podróży krajowych i zagranicznych, opisy ważniejszych wydarzeń na świecie, wspomnienia z przeszłości, opisy zabytków architektonicznych i pamiątek historycznych, odkrycia naukowych i wynalazków, utwory literackie autorów polskich i obcych zamieszczane w odcinkach oraz przerywy umysłowe. Uwagę zwraca konsekwentne propagowanie na łamach „Tygodnika” rozwoju przemysłu, handlu i unowocześniania gospodarki rolnej. W połowie 1882 r. odkupiła „Tygodnik Ilustrowany” od Gracjana Ungera spółka złożona z Adolfa Pawińskiego, Ludwika Jenikego i firmy Gebethner i Wolff - w trzy lata później prawa własności nabyła w całości firma Gebethner i Wolff. Robert Wolff był redaktorem odpowiedzialnym, zaś faktyczne kierownictwo pisma objął Wincenty Korotyński - dziennikarz warszawski. Zaznaczyły się również pewne zmiany w szacie graficznej. Drzeworyt był wypierany przez metodę cynkograficzną. W 1892 r. na okładce „Tygodnika” ukazała się pierwsza wykonana w Warszawie nową techniką reprodukcji kolorowej akwarela Piotra Stachiewicza „Panna Młoda”. W latach 1898-1906 funkcję kierownika literackiego pełnił znany krytyk literacki Ignacy Matuszewski, a pismo osiągnęło w tym czasie najwyższy poziom literacki nie prześcigniony w ciągu następnego trzydziestolecia przez żadne czasopismo polskie. Szczególnie akcentowano tu koncepcje literackie modernistów. W latach następnych oficjalnie jako redaktor „Tygodnika” występował Józef Wolff, lecz faktycznym kierownikiem pisma był poeta i krytyk literacki Artur Oppman (Or-Ot). W roku 1920 miejsce Artura Oppmana zajął Stanisław Iam. Obok niego zespół redakcyjny tworzyli Zdzisław Dębicki i Piotr Chojnowski, który z kolei zastąpił Adama Grzymałę-Siedleckiego. Stanisław Iam nie znalazł kontynuatorów w kolejnych redaktorach pisma - Władysławie Zawistowskim, Wacławie i Janie Gebethnerach. „Tygodnik”, mimo iż

pozyskał do krótszej lub dłuższej współpracy ludzi znanych i cenionych, jak Władysław Skoczylas, Tadeusz Boy-Żeleński, Jan E. Skiński, Wacław Husarski, Konrad Stromenger ; mimo, że zamieszczał na swych łamach także dzieła literacko wybitne, nie potrafił odzyskać pozycji, jaką zajmował w życiu kulturalnym w ostatnich dekadach ubiegłego wieku. W latach 1936-37 redaktorem pisma był W. Czarski a następnie Cz. Straszewicz.

W roku 1939 „Tygodnik Ilustrowany” doczekał się osiemdziesięcioletniego jubileuszu; był jednym z najdłużej ukazujących się czasopism polskich, dysponował wielkim i ważnym dorobkiem publicystycznym i literackim.

Tematyka związana z kielecczyną nie jest oczywiście pierwszoplanową na łamach „Tygodnika”, sądźmy jednak, że zainteresuje czytelników ukazując znane nam zabytki i miejscowości tak, jak wyglądały w XIX w. lub na początku naszego stulecia.

Zabytki i przyroda Ziemi Kieleckiej

Gablota I

1. Kościół kolegiacki w Kielcach/F.M.S. ; rysował z natury Lewicki.- Tyg.Ilustr. 1862 t.5 nr 123 s.47-49, drzeworyt s.48
2. Pałac zwany dawniej po-biskupim w Kielcach, obecnie siedziba rządu Gubernialnego(notatka z odsyłaczem do artykułu F.M.S. n-rze 47 z 1860 r. s.436-438).- Tyg.Ilustr. 1867 t.16 nr 425 s.22, drzeworyty: Pałac zwany dawniej pobiskupim w Kielcach...s.23, Portyk marmurowy tegoż pałacu s.233
3. Kielich mszalny z XVI wieku z armeńskim napisem(„w zbiorze ś.p. T.Zielińskiego w Kielcach...’’) /Józef Łepkowski ; rysował Polkowski podług fotografii Beyera ; rytował Hable w drzeworycie Tygodnika.- Tyg.Ilustr. 1859/60 t.1 nr 34 s.301, drzeworyty: Kielich mszalny ze zbioru ś.p.T.Zielińskiego, Napis znajdujący się na powyższym kielichu s.301

Gablota II

4. Kościół i klasztor ś.Katarzyny pod Łysą Górą/Władysław Maleszewski.- Tyg.Ilustr. 1860 t.2 nr 62 s.587-588, drzeworyt s.586
5. Z wycieczki w Góry Świętokrzyskie / Józef Siemiradzki.- Tyg.Ilustr. 1887 seria 4 t.10 nr 246 s.181-182, nr 247 s.198, nr 248 s.212-214, drzeworyty: Figura w Słupi Nowej pod Ś-tym Krzyżem, Droga na Ś-ty Krzyż nr 246 s.181, Widok od Słupi Nowej s.192, Klasztor Ś-to Krzyski/ rysunki oryginalne M.E.Andriollego nr 247 s.193, Ratusz w Sandomierzu, Ujazd.Zamek Krzyżtoporski nr 248 s.213, Brama Opatowska w Sandomierzu/ rysował na miejscu Jan Owidzki s.224. (ekspozycja s.192-193)
6. Nagrobek Mikołaja i Zofii Oleśnickich na Łysej Górze / F.M.S. ; rysował z natury Polkowski.- Tyg.Ilustr. 1861 t.4 nr 103 s.101, drzeworyt s.101

Gablota III

7. Kościółek prebendjalny pod wezwaniem ś.Stanisława, we wsi Zielonym Chotelku w powiecie stopnickim pod Buskiem.- Tyg.Ilustr. 1881 seria 3 t.12 nr 290 s.48, drzeworyt: Kościółek modrzewiowy pod Buskiem z wieku XII/rysował Słupski s.48

8. Kościół Pokolegiacki w Wiślicy/ F.M.S. .- Tyg.Ilustr. 1860 t.2 nr 45 s.419-420, drzeworyt s.420
9. Kościół parafialny w Małogoszczy/ F.M.S. ; rysował z natury Lewiecki.- Tyg.Ilustr. 1861 t.4 nr 104 s.116, drzeworyt s.104
10. Kościół parafialny w Tarczkach/ Władysław Siarkowski.- Tyg.Ilustr. 1880 seria 3 t.9 nr 211 s.26, drzeworyt s.23

Gablota IV

11. Kościół w Końskich/ F.M.S. .-Tyg.Ilustr. 1868 seria 2 t.1 nr 3 s.32, drzeworyt: Kościół parafialny w Końskich s.32
12. Końskie/ F.M.S. .- Tyg.Ilustr. 1876 seria 3 t.1 nr 18 s.278, drzeworyty: Ciepłarnia w parku konieckim, Kapliczka ś.Anny w Końskich s.276
13. Rynek w Pińczowie/ F.M.S. .-Tyg.Ilustr. 1865 t.11 nr 290, s.136, drzeworyt s.136

Gablota V

14. Brama tryumfalna pod Chęcinami wzniesiona w 1603 r.(drzeworyt).- Tyg.Ilustr. 1865 t.12 nr 305 s.80
15. Chęciny/ rysunek oryginalny Aleksandra Gierymskiego- drzeworyt.- Tyg.Ilustr. 1888 seria 4 t.11 nr 280 s.297
(opis w artykule „,Nasze ryciny” s.302)
16. Zwaliska zamku w Mokrzku/ F.M.S. ; rysował na drzewie Lewicki.- Tyg. Ilustr. 1861 t.4 nr 108 s.145, drzeworyt s.145
17. Zamek Tarłów w Piękoszewie/ F.M.S. ; rysował na drzewie Lewicki.- Tyg.Ilustr. 1862 t.5 nr 120 s.18, drzeworyt s.17
(Piekoszów „,pomiędzy Kielcami a Chęcunami ”)

Gablota VI

18. Stary dwór w Sadowiu/ B.Ol. ; rysował z natury Bolesław Olszowski.- Tyg.Ilustr. 1876 seria 3 t.2 nr 50 s.380-381, drzeworyt:Dwór miodrzewiowy w Sadowiu (gub.kielecka) s.380
19. Bolmin/ B.Ol. ; rysował z natury Bolesław Olszowski.- Tyg.Ilustr. 1877 seria 3 t.3 nr 69 s.247, drzeworyt: Bolmin, posiadłość nie-

gdyś Boguszów i Szaniawskich, obecnie Mrozowskich w gub.kieleckiej s.248

20. Dzierżgów/ Bol.Ol. ; rysował Bolesław Olszowski.- Tyg.Illustr. 1879 seria 3 t.7 nr 176 s.295, drzeworyt: Pałac w Dzierżgowie, gubernia kielecka, powiat włoszczowski s.304

Gablota VII

21. Dąb Bartek w leśnictwie Bartków pod Samsonowem (zakład górniczy w Kieleckiem)/ Rysował z natury (Wojciech) Gerson.- Tyg.Illustr. 1873 seria 2 t.12 nr 301 s.168
22. Zdroje mineralne w Busku/ H.Woroszyło ; rysował (Wojciech) Gerson podług nadesłanego szkicu.- Tyg.Illustr. 1864 t.9 nr 235 s.115-116, drzeworyt s.116
23. Siarczane wywczasy/ Al.Zelwerowicz.- Tyg.Illustr. 1932 II półr. nr 30 s.487, fotografie: Busko-Zdrój, „Sanktuarium, „Górka”, Busko. Zakład Zdrojowy: sala balowa, Lekarz zakładowy w Busku dr Eug. Budzyński, Dyr.Zakładu zdrojowego w Busku inż.M.Byszewski, Busko. Kolumnada zakładu zdrojowego s.487

Gablota VIII

24. Kaplica w Jaworzny. Podanie górnicze/ Eugeniusz Bobrowski ; rysował Podbielski ; rytowano w drzeworytni Tygodnika.- Tyg.Illustr. 1861 t.3 nr 71 s.43-44, drzeworyt s.44
(kopalnia rudy ołowiu, w bliskości wsi Jaworzny przy trakcie z Białogona do Przedborza- własność Tarłów- kaplica dyrektora kopalni Jana Ullmanna)
25. Droga w lasu pod Białogonem. Szkic do krajobrazu/ W.Malecki,- Tyg.Illustr. 1870 seria 2 t.6 nr 133 s.28, drzeworyt(bez artykułu)
26. Z nad brzegów Nidy. Kilka szkiców i baśni ludowych/ zebrał Walery Przyborowski ; rysunki H.Pillati, Tegazzo, Gerson, P.Sypniewski.- Tyg.Illustr.1870 seria 2 t.6 nr 154 s.280-282, nr 155 s.296-298, nr 156 s.312-314, nr 157 s.320-322, drzeworyty s.280,296,312,320 (ekspozycja s.280)
Zawiera: I: Stopnica-Podanie o zbójcy- Kościółek w Grzymale- Olbrzymia niewiasta- Szydłów- Esterka. II: Zborów i Samuel Zborowski - Wiślica- Baśń o szatanie i pobożnym księdzu- Zagoście-

Zabłąkany król. III :Karwów- Król Łokietek- Bossowice- Nocna Pani
- Lud wiejski- Pieśń o Jaśku- Wendetta. IV : Chmielnik- Pińczów-
Pustelnik i sowy- Ziemia pińczowska- Nida- Wrony- Lud. V:Włochy-
Zamurowana dziewczyna- Młodzowa i trzy krzyże- Flisów- Piotr-
kowice- Tarnoskała- Przeniesiona wieś- Koniec podróży.

27. Wiś Pietraszki pod Kielcami / Szkic z natury Maleckiego.- Tyg.
Ilustr. 1870 seria 2 t.6 nr 154 s.281 drzeworyt (bez artykułu)

Życie gospodarcze i społeczne

Gablota IX

28. Białogon i jego zakłady / E.Bobrowski ; rysował Podbielski ; ryc-
owano w drzeworytni Tygodnika.- Tyg.Ilustr. 1861 t.3 nr 73 s.63-
64, drzeworyt s.64

29. Marmury kieleckie / L.Jenike.- Tyg.Ilustr. 1878 seria 3 t.5 nr 107
s.24-25, drzeworyty: Widok zewnętrzny rezydencji marmurów w Kiel-
cach, Widok wewnętrzny rezydencji marmurów w Kielcach s.28,
Chęciny (do artykułu „Marmury kieleckie”) s.32
(ekspozycja s.28)

30. Projekt pomnika Staszica w Kielcach. W: Chwila bieżąca (21.04.
1906) / fot.S.Sanecki .- Tyg.Ilustr. 1906 I półr. nr 16 s.307,
fotografia s.307

Gablota X

31. (Wyścig cyklistów na trasie Warszawa-Kielce, tam i z powrotem)
W: Z tygodnia na tydzień (10.08.1896) / Quis.- Tyg.Ilustr.
1896 II półr. nr 34 s.660, rycina: Rynek w Kielcach s.660

32. Droga żelazna dąbrowska (iwangrodzko- dąbrowska).- Tyg.Ilustr.
1885 seria 4 t.5 nr 108 s.60-63, drzeworyty: Z drogi żelaznej
dąbrowskiej/ podług fotografii Brandla: Stacja Dąbrowa, Wiadukt
Strzemieszyce, Tunel pod Miechowem, Stacja Bzin (Skarżysko), Zwa-
liska zamku Rabsztyn, Wiadukt pod Jędrzejowem, Stacja Kielce,
Stacja Olkusz, Wiadukt na Sufragańcu, Zygmunt mgr Wielopolski,
prezes zarządu drogi dąbrowskiej/ podług fotografii Konrada,
Jan Bloch, wiceprezes zarządu drogi dąbrowskiej/ podług fotogra-
fii Konrada s.56-57
(ekspozycja s.56-57)

33. Wystawa (rolniczo-przemysłowa) w Kielcach / Wł. .-Tyg. Ilustr. 1898 II półr. nr 37 s.731-732, ryciny: Wystawa w Kielcach: Płaskorzeźby, Wystawa w Kielcach: Oddział etnograficzny s.731

Gablota XI

34. Nad poziomy (artykuł o Szkole Handlowej Miejskiej w Kielcach z okazji ukazania się jednodniówki „Dla siebie i dla szkoły” wydanej staraniem pierwszych abiturientów Szkoły) / Henryk Galle.- Tyg. Ilustr. 1910 I półr. nr 26 s.521-522, fotografie: Szkoła Handlowa w Kielcach. Koło Przyrodnicze, Koło Literacko-Historyczne, Koło Fizyczno-Matematyczne s.522 (ekspozycja s.522)
35. Miasto Jodłowej Puszczy (o Kielcach) / Paweł Szumilas.- Tyg. Ilustr. 1931 II półr. nr 42 s.795-796, fotografie: Kapliczka na sterym cmentarzystwie we wsi ś.Katarzyna w Puszczy Jodłowej/ fot. Al.Osz-Osajca, Kapliczka ś.Franciszka na skraju Puszczy Jodłowej, Gmach Starostwa w Kielcach/ Photo-Plat s.795, Fragment pałacu biskupiego w Kielcach, Napis Stefana Żeromskiego z r.1882 w kaplicy we wsi ś.Katarzyny s.766 (ekspozycja s.765)

36. Uroczysty obchód rocznicy wjazdu Pierwszej Kadrowki do Królestwa (zestaw fotografii)/ zdjęcia „Pafot”.- Tyg. Ilustr. 1926 II półr. nr 34 s.553, fotografie: Uroczystości na rynku w Kielcach: na przodzie marszałek Piłsudski z małżonką i wojewoda Manteufel, Minister Spraw Wojskowych, marszałek Piłsudski ogląda nagrody dla zawodników marszu Kraków-Kielce, Drużyna 27 p.piech. przybywa pierwsza do mety w Kielcach, Delegacja gości nadbałtyckich na uroczystościach w Kielcach, Zwycięzca w marszu Kraków-Kielce przybywa na metę, Zdobywca drugiego miejsca w marszu Kraków-Kielce na mecie. (Bez artykułu)

Stefan Żeromski i Henryk Sienkiewicz na Ziemi Kieleckiej

Gablota XII

37. Dwór w Niezdolach. Wątek rzeczywistości w „Wiernej rzece” Stefana Żeromskiego / Stanisław Piołun-Noyszewski. - Tyg. Ilustr. 1926 I półr. nr 14 s.227-228, nr 15 s.245-246, fotografie ze zbiorów autora: Józefata z Żeromskich i Jan Sascy z Rudy (pań-

stwo Rudeccy z „Wiernej rzeki”), Zygmunt, Gustaw i Ksawery Sas-
cy, uczestnicy powstania 1863r.(Julian, Gustaw i Ksawery Rudeccy
- powstańcy z „Wiernej rzeki”) s.227, Dominik hr Saski podcho-
raży z Nocy listopadowej, zmarł w Dijon(rzekomy upiór Dominik
w „Wiernej rzece”), Kajetan Saski, oficer oddziału Bema z 1848,
następnie generał armii greckiej i margr.grecki.Zmarł w Atenach,
Wiktoryn Saski, kawaler orderu Virtuti Militari z bitwy pod Gro-
chowem, żonaty kolejno z Ludwiką i Matyldą Żeromskimi (siostrami
Wincentego) z bratem Stanisławem s.228, Klara z Kłodnickich Jó-
zefatowa Żeromska (babka pisarza), Wincenty Żeromski (ojciec pi-
sarza), Kajetan Żeromski b.oficer napoleoński z żoną Franciszką
z Ostaszewskich nr 15 s.245, Aniela Lubowiecka (panna Salomea
Brynicka z „Wiernej rzeki”), Michał kniaź Połubiński (książę
Odrowąż- ojciec), Książowa Połubińska (księżna Odrowążowa- mat-
ka) s.246
(ekspozycja s.246)

38. Żeromski a mowa polska / Piotr Choynowski.- Tyg.Ilustr. 1925 II
półr. nr 49 s.974, fotografie: Stefan Żeromski w wieku szkolnym,
Gimnazjum kieleckie, do którego uczęszczał Stefan Żeromski s.974

39. Dar jubileuszowy dla Sienkiewicza. W: Z tygodnia na tydzień (21.
o7.1900) / A. Jada .- Tyg.Ilustr. 1900 II półr. nr 29 s.559-
560, fotografie: Widok ogólny na Oblęgórek (!), Dwór od strony
ogrodu s.559, Motyw z parku w Oblęgórku, Widok z balkonu na oko-
licę, Widok wsi Oblęgórka s.560, Widok na Górę Miedzianą z Oblę-
górką s.574
(ekspozycja s. 559)

40. (Sienkiewicz w Oblęgórku: zestaw zdjęć w numerze poświęconym
pisarzowi na wiadomość o Jego zgonie).- Tyg.Ilustr. 1916 II
półr. nr 48 s.577, fotografie: Dwór Sienkiewicza w Oblęgórku,
Sienkiewicz z rodziną, Dojazd do dworu/ ze zbiorów Fr.Ejsmonda.

Uwaga: rozwiązanie kryptogramu P.M.S. - Franciszek Maksymilian
Sobieszczański

